

KS. PIOTR MOSKAL
Katolicki Uniwersytet Lubelski

ZOFIA JÓZEFA ZDYBICKA USJK

I. DZIEŁA. **A. Ksi ki.** *Partycypacja bytu. Próba wyjaśnienia relacji mi dzy wiatem a Bogiem.* Lublin 1972; *Poznanie Boga w uj ciu Henri de Lubaca.* Lublin 1973; *Człowiek i religia. Zarys filozofii religii.* Lublin 1977, 1978, 1984, 1993 (poprawione i rozszerzone); *Religia i religioznawstwo.* Lublin 1988, 1992; *Person and Religion: An Introduction to the Philosophy of Religion.* Transl. by T. Sandok. New York: Peter Lang 1991.

B. Prace redakcyjne: *W 700-lecie mierci w. Tomasza z Akwinu.* Lublin 1976 (współredaktor); *Theory of Being. To understand Reality.* Lublin 1980 (współredaktor); „*Redemptor hominis*”. *Tekst i komentarze.* Lublin 1982 (redaktor); *Nauka — wiatopogl d — religia.* Warszawa 1989 (redaktor); *Wprowadzenie do filozofii.* Lublin 1992, 1996 (współredaktor); *Zadania filozofii we współczesnej kulturze.* Lublin 1992 (redaktor); *Religia a sens bycia człowiekiem.* Lublin 1994 (redaktor); *Czytaj c „Przekroczy próg nadziei”.* Lublin 1995 (współredaktor); *Wolno we współczesnej kulturze.* Lublin 1997 (współredaktor); *Freedom in Contemporary Culture. Acts of the V World Congress of Christian Philosophy, Catholic University of Lublin, 20-25 August 1996.* Lublin T. 1 1998, T. 2 1999 (współredaktor).

C. Wa niejsze artykuły (spo ród ponad 200). *O intuicji w filozofii.* „Roczniki Filozoficzne” 12:1964 z. 1, s. 121-129; *Uwagi o sytuacji we współczesnej teologii naturalnej.* „Roczniki Filozoficzne” 14:1966 z. 1, s. 103-114; *Czy bezdro a filozofii Boga?* W: B. Bejze (red.): *W nurcie zagadnie posoborowych.* T. 1. Warszawa 1967, s. 47-86; *O pełny humanizm chrze cija ski.* W: B. Bejze (red.): *W nurcie zagadnie posoborowych.* T. 1. Warszawa 1967, s. 151-163; *Filozoficzna koncepcja religijno ci człowieka.* W: B. Bejze (red.): *O Bogu i o człowieku.* T. 1. Warszawa 1968, s. 179-200; *Naukowy obraz wiata materialnego a problem poznania istnienia Boga.* „Zeszyty Naukowe KUL” 11:1968 nr 2, s. 15-26; [Wspólnie z S. Kami skim] *Poznawalno istnienia Boga.* W: B. Bejze (red.): *O Bogu i o człowieku.* T. 1. Warszawa 1968, s. 57-103; *Problem Boga we współczesnym tomizmie.* W: B. Bejze (red.): *Studia z filozofii Boga.* T. 1. Warszawa 1968, s. 419-439; *Pesymistyczne czy optymistyczne perspektywy człowieka.* W: B. Bejze (red.): *W nurcie zagadnie posoborowych.* T. 3. Warszawa 1969, s. 93-115;

Problematyka Boga w filozofii współczesnej. „Zeszyty Naukowe KUL” 12:1969 nr 2, s. 17-30; *Analiza poj cia partycypacji wyst puj cego w filozofii klasycznej.* „Roczniki Filozoficzne” 18:1970 z. 1, s. 5-78; *Ontyczna wspólno-*

ta bytów. „Roczniki Filozoficzne” 19:1971 z. 1, s. 85-94; *Teoriopoznawcze aspekty partycypacji transcendentalnej.* „Studia Philosophiae Christianae” 7:1971 nr 1, s. 71-104; *Transcendentalna partycypacja bytu.* W: Logos i Ethos. Red. J. Morawski. Kraków 1971, s. 171-196; [Wspólnie z M. A. Kr pciem] *Tomistyczna koncepcja wi to ci.* W: B. Bejze (red.): *W nurcie zagadnie posoborowych.* T. 6. Warszawa 1972, s. 405-418; *Analiza metodologiczna Tomaszowych form argumentacji za istnieniem Boga, a zwłaszcza argumentacji z ruchu.* W: B. Bejze (red.); *Studia z filozofii Boga.* T. 2. Warszawa 1973, s. 223-242; *Czym jest i dlaczego istnieje religia?* „Zeszyty Naukowe KUL” 16:1973 nr 3-4, s. 3-17; *Filozoficzna afirmacja Boga.* W: B. Bejze (red.): *Z zagadnie kultury chrze cija skiej.* Lublin 1973, s. 203-212; *Człowiek i religia.* W: M. A. Kr piec. *Ja - człowiek.* Lublin 1974 [i nast pne wydania], s. 315-362; *Czy u w. Tomasza istniej dwie koncepcje religii?* „Zeszyty Naukowe KUL” 17:1974 nr 4, s. 17-27; [Wspólnie z S. Kami skim] *Definicja religii a typy nauk o religii.* „Roczniki Filozoficzne” 22:1974 z. 1, s. 103-160;

[Wspólnie z M. A. Kr pciem] *O tomistycznej drodze poznania Boga.* W: B. Bejze (red.): *Aby pozna Boga i człowieka.* T. 1. *O Bogu dzi .* Warszawa 1974, s. 71-83; *Problem tak zwanej mierci Boga.* Tam e, s. 133-152; *Tajemnica człowieka. Człowiek w oczach filozofów.* „Colloquium Salutis” 7:1975, s. 11-25; *L’homme et la religion.* W: S. Kami ski i in. (red.): *W 700-lecie mierci w. Tomasza z Akwinu.* Lublin 1976, s. 169-220; *Fenomenologiczne koncepcje religii.* W: B. Bejze (red.): *Studia z filozofii Boga.* T. 3. Warszawa 1977, s. 292-311; *Problem do wiadczenia religijnego.* „Roczniki Filozoficzne” 25:1977 z. 2, s. 5-23; *Le réalisme de la connaissance et la participation de l’être.* W: *Atti del Congresso Internationale.* T. 6. Napoli 1978, s. 440-465; *Współczesna filozofia religii — koncepcje i tendencje.* W: B. Bejze (red.): *W kierunku chrze cija skiej kultury.* Warszawa 1978, s. 103-119; *Koncepcja warto ci religijnej (sacrum).* „Roczniki Filozoficzne” 27:1979 z. 2, s. 71-85; [Wspólnie z S. Kami skim] *La cognoscibilité de l’existence de Dieu.* „Collectanea Theologica” 1979 nr spec. s. 77-123; *Le voies de l’affirmation de Dieu.* „Collectanea Theologica” 1979 nr spec., s. 137-214;

Warto ci religijne a warto ci moralne. „Zeszyty Naukowe KUL” 22:1979 nr 1-3, s. 99-108; *Autonomia sumienia a nakazy religijne.* „Roczniki Filozoficzne” 28:1980 z. 2, s. 119-124; *Function of religion informing a personal model of culture.* W: *Theory of Being. To Understand Reality.* Lublin 1980, s. 253-258; *Philosophy of religion in forming a personal model of culture.* Tam e, s. 241-251; *Konsekwentny personalizm chrze cija ski. Z rozwa a nad „Redemptor hominis”.* W: B. Bejze (red.): *W nurcie zagadnie posoborowych.* T. 12. Warszawa 1980, s. 83-94; *Rola religii w kulturze.* „Roczniki

Filozoficzne” 28:1980 z. 2, s. 5-16; *mier w wielkich religiach wiata*. „Ateneum Kapłańskie” 72:1980 z. 3, s. 382-398; *Idea zbawienia w religiach wiata*. „Ateneum Kapłańskie” 73:1981 z. 1, s. 37-52; *Personalismo cristiano consecuente. Reflexiones sobre la „Redemptor hominis”*. W: *La filo sofia del Cristiano*. T. 3. Cordoba 1981, s. 1159-1170; *Do wiadczenie ludzkie podsta-wa afirmacji Boga*. „Roczniki Filozoficzne” 30:1982 z. 2, s. 5-13;

Drogi afirmacji Boga. W: B. Bejze (red.): *W kierunku Boga*. Warszawa 1982, s. 108-166; *Poznanie Boga dzi*. Tam e, s. 435-446; *Les bases anthropologiques de l'affirmation de Dieu. Metafisica e scienze dell'uomo*. W: *Atti del VII Congresso Internazionale, Bergamo 4-9 Settembre 1980*. T. 2. Roma 1982, s. 413-420; *Personalistyczne podstawy prawdy o człowieku zbawionym*. W: „Redemptor hominis”. *Tekst i komentarze*. Red. Z. J. Zdybicka. Lublin 1982, s. 111-128; *Realne i analogiczne istnienie rzeczywisto ci jako podstawa ka dej filozoficznej afirmacji Boga*. „Analecta Cracoviensia” 14:1982, s. 39-49; *Vers la fidelité du monde réel et la verité complete sur l'homme. L'école polonaise de la philosophie classique*. W: *The Common Christian Roots of the European Nations. An International Colloquium in the Vatican*. T. 2. Florence 1982, s. 155-162; [Wspólnie z M. A. Kr pcam] *Approci a Dio. L'interpretazione di Jacques Maritain*. W: *Jacques Maritain oggi. Atti del Convegno internazionale di studio promosso dall' Università Cattolica*. Milano 1983, s. 119-128; *Maritain, czyli jak stu y prawdzi i miło ci*. „Roczniki Filozoficzne” 31:1983 z. 2, s. 33-45;

[Wspólnie z M. A. Kr pcam] *Poznanie Boga w uj ciu J. Maritaina*. „Roczniki Filozoficzne” 31:1983 z. 1, s. 9-17; *Rola religii w kształtowaniu osobowego modelu kultury*. W: B. Bejze (red.): *W kierunku religijno ci*. Warszawa 1983, s. 283-295; *Warto ci religijne w kulturze współczesnej*. W: B. Bejze (red.): *W słu bie Ludowi Bo emu*. Pozna -Warszawa 1983 s. 115-127; *Człowiek wobec przyszło ci*. „Roczniki Filozoficzne” 32:1984 z. 2, s. 11-33; *Filozofia a koncepcja i afirmacja Boga*. „Roczniki Filozoficzne” 33-34:1985-1986 z. 2, s. 15-40; *Rola religii w tworzeniu cywilizacji miło ci*. W: Jan Paweł II: *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*. Rzym 1986, s. 12-26; *The Anthropological Bases of Religion*. W: *Existential Personalism. Proceedings of the American Catholic Philosophical Association* 60:1986, s. 178-184; *Człowiek — zbawc człowieka? Uwagi o marksistowskiej teorii religii*. W: A. B. St pie (red.): *Wobec filozofii marksistowskiej. Polskie do wiadczenia*. Rzym 1987, s. 169-198, Lublin 1990, s. 171-200; *Czym jest i dlaczego istnieje religia — religia w uj ciu filozofii religii*. „Ateneum Kapłańskie” 79:1987, s. 198-213; *Czym jest religioznawstwo?* „Roczniki Filozoficzne” 35:1987 z. 1, s. 283-292; *Pytanie o istnienie Boga i o mo liwo ateizmu*. „Zeszyty Naukowe KUL” 31:1988 nr 2/3, s. 3-18; *Autobiogram*. „Ruch Filozoficzny” 46:1989 nr 2, s. 193-197;

Czy człowiek jest homo religiosus? „Roczniki Filozoficzne” 37-38:1989-1990 z. 1, s. 239-255; *Dlaczego religia? Antropologiczne podstawy religii.* W: Z. J. Zdybicka (red.): *Nauka — wiatopogląd — religia.* Warszawa 1989, s. 79-95; *Rola religii w kulturze.* Tam e, s. 95-109; *wiatopoglądowe wartości religii.* Tam e, s. 57-67; *Dlaczego pytania: o istnienie Boga, o możliwość ateizmu.* W: B. Bejze (red.): *W nurcie zagadnień posoborowych.* T. 19. Warszawa 1990, s. 173-188; *Czy religia dopuszcza wojnę?* „Roczniki Filozoficzne” 39-40:1991-1992 z. 2, s. 53-67; *Kultura i religia. Czy możliwa jest kultura bez religii?* W: F. Adamski (red.): *Spór o wartości w kulturze i wychowaniu.* Kraków 1991, s. 223-236; *Wiara w godność Synów Bożych w postawie ludzkiej.* W: W. Słomka (red.): *Homo medians.* T. 6. Lublin 1991, s. 93-103; *Religia a polityka.* „Roczniki Filozoficzne” 41:1993 z. 2, s. 41-58; *E l'uomo homo religiosus?* W: *Discorso e verità. Scritti in onore di Francesca Rivetti Barbò* a cura di Sergio Belardinelli e Gianfranco Dalmaso. Milano 1995, s. 25-38; *Prawo — moralność — obyczaj — religia.* W: B. Bejze (red.): *Religia w życiu społecznym.* Warszawa 1995, s. 27-42;

Zapomnienie Boga - zagubienie człowieka. W: T. Stycze, Z. J. Zdybicka (red.): *Czytajcie „Przekroczyć próg nadziei”.* Lublin 1995, s. 119-131; *Kulturowe zawirowania wokół człowieka XX wieku.* „Roczniki Filozoficzne” 43-44:1995-1996, z. 2 s. 55-68; *Wolność ludzka i Bóg.* W: Z. J. Zdybicka i in. (red.): *Wolność we współczesnej kulturze.* Lublin 1997, s. 665-672; *Alienacja zasadnicza: człowiek Bogiem człowieka.* W: *Filozofia - wzloty i upadki.* Lublin 1998, s. 23-37; *La liberté humaine et Dieu.* W: *Freedom in Contemporary Culture. Acts of the V World Congress of Christian Philosophy, Catholic University of Lublin, 20-25 August 1996.* Red. Z. J. Zdybicka i in. T. 2. Lublin 1999, s. 755-763; *Bóg czy sacrum?* W: A. Maryniarczyk (red.): *Zadania współczesnej metafizyki. Poznanie bytu czy ustalanie sensów?* Lublin 1999, s. 189-217; *Antropologiczny kontekst problematyki Boga w „Fides et ratio”.* „Człowiek w Kulturze” 12:1999, s. 191-208; *Drogi poznania Boga według „Fides et ratio”.* „Studia Philosophiae Christianae” 36:2000 nr 2, s. 299-316;

Czym jest i dlaczego istnieje religia? W: H. Zimi (red.): *Religia w świecie współczesnym. Zarys problematyki religioznawczej.* Lublin 2000, s. 53-69; *Religia a kultura.* Tam e, s. 167-183; *Drogi afirmacji Boga.* W: *Wprowadzenie do filozofii. Przewodnik.* T. 2. *Rozumienie człowieka i jego działanie.* Lublin 2000, s. 105-169; *Człowiek i religia.* Tam e, s. 171-219; *Wiara poszukująca zrozumienia a otwarcie na kulturę.* W: A. Maryniarczyk, A. Gudaniec (red.): *Zadania współczesnej metafizyki. Rozum otwarty na wiarę.* Lublin 2000, s. 121-135; *Spełnienie się człowieka w religii.* „Człowiek w Kulturze” 13:2000, s. 19-33; *Absolut.* W: *Powszechna Encyklopedia Filozofii.* Red. A. Maryniar-

czyk. T. 1. Lublin 2000, s. 30-42; *Ateizm*. Tam e, s. 371-390; *Bóg*. Tam e, s. 640-676.

II. OPRACOWANIA. A. Polskie. T. ele nik: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Partycypacja bytu. Próba wyja nienia relacji mi dzy wiatem a Bogiem*. Lublin 1972. „ycie i My I” 1972 nr 11/12, s. 270-272; I. Dec: Rec.: *Zdybicka Zofia J. Partycypacja bytu. Próba wyja nienia relacji mi dzy wiatem a Bogiem*. Lublin 1972 „Colloquium Salutis” 4:1972, s. 273-275; J. Styk: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Poznanie Boga w uj ciu Henri de Lubaca*. Lublin 1973. „ycie i My I” 1974 nr 2, s. 147-148; T. ele nik: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*. Lublin 1977. „ycie i My I” 1977 nr 11, s. 129-132; B. Celi ski: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*. Lublin 1977. „Homo Dei” 1977 nr 4, s. 295-296; B. Bakies: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*. Lublin 1977. „Studia Philosophiae Christianae” 14:1978 nr 2, s. 228-230; E. Płochowicz: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*. Lublin 1977. „Wi ” 1979 nr 5, s. 144-147;

T. Margul: *Problem filozofii religii*. Rec.: *Zofia J. Zdybicka. Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*. Lublin 1977 ss. 355. „Zeszyty Naukowe KUL” 22:1979 nr 4, s. 110-116; T. lipko: *Jeszcze o filozofii religii*. „Zeszyty Naukowe KUL” 22:1979 nr 4, s. 116-123; J. Praszczątek: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*. Lublin 1984³. „Ład” 1984 nr 44, s. 8; T. Kłakowski: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Religia i religioznawstwo*. Lublin 1988. „Homo Dei” 1989 nr 2, s. 157-159; A. Nowicki, M. Nowaczyk: Rec.: *Zdybicka Zofia Józefa. Religia i religioznawstwo*. Lublin 1988. „Współczesny Tygodnik Argumenty” 1989 nr 34, s. 10-11; J. Socho : Rec.: *Zdybicka Z. J. Religia i religioznawstwo*. Lublin 1988. „Przeł d Kato-licki” 1989 nr 6, s. 2; E. Smykowska: Rec.: *Zdybicka Z. J. Religia i religioznawstwo*. Lublin 1988. „Nowe Ksi ki” 1989 nr 10, s. 22-23; M. Rusecki: Rec.: *Zdybicka Z. J. Religia i religioznawstwo*. Lublin 1988. „Ateneum Kapła skie” 1989 T. 113 z. 1, s. 158-160; *Dyskusja nad ksi k Zofii Zdybickiej pt. Religia i religioznawstwo*. Wypow. W. Tyloch [i in.]. „Euhermer” 1990 nr 1/2, s. 151-180;

H. Hoffmann: Rec.: *Zdybicka Z. J. Religia i religioznawstwo*. Lublin 1988. „Zeszyty Naukowe UJ Studia Religioologica” 1991 z. 24, s. 138-140; P. Moskal: *Zofia J. Zdybicka. Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*. Wyd. 2 popr. i rozsz. Lublin TN KUL 1993 ss. 492 „Roczniki Filozoficzne” 42:1994 z. 2, s. 161-163; R. Ptaszek: *Filozoficzne implikacje współczesnych polskich koncepcji religii* [mps BU KUL]; R. Ptaszek: *Bibliografia prac S. Prof. Dr Hab. Zofii Józefy Zdybickiej*. „Roczniki Filozoficzne” 47:1999 z. 2, s. 13-31; M. A. Kr piec: *Religia w Zofii Józefy Zdybickiej filozoficznym wyja nianiu*.

„Roczniki Filozoficzne” 47:1999 z. 2, s. 5-11; M. Gogacz: *Glosa do tematu religii. Siostrze Profesor Zofii Józefie Zdybickiej z gratulacjami na dzie jubileuszu.* „Roczniki Filozoficzne” 47:1999 z. 2, s. 33-35.

B. Zagraniczne. G. Kalinowski: Rec.: *Zofia J. Zdybicka. Partycypacja bytu.* Lublin TN KUL 1972. "Revue Philosophique de Louvain" 1975, s. 558-560; A. Bronk: Rec.: *Zofia J. Zdybicka. Partycypacja bytu.* Lublin TN KUL 1972. "Anthropos" 72(1977), s. 959-961; I. Dec: Rec.: *Zofia J. Zdybicka. Partycypacja bytu.* Lublin TN KUL 1978. "Revue Philosophique de Louvain" 1980, s. 444-446; F. Conesa: Rec.: *Zofia J. Zdybicka. Person and Religion. An Introduction to the Philosophy of Religion.* New York: Peter Lang 1991. "Scripta Theologica" 26(1994), s. 841-842; J. F. X. Knasas: Rec.: *Zofia J. Zdybicka. Person and Religion. An Introduction to the Philosophy of Religion.* New York: Peter Lang 1991. "The Thomist" 1995, s. 323-326;

HI. INFORMACJE BIOGRAFICZNE. Zofia Zdybicka urodziła si 5 VIII 1928 roku w Kra niku Lubelskim jako córka Feliksa i Heleny z domu Łukasik. W 1948 roku zdała egzamin dojrzało ci w Technikum Kupieckim im. A. J. Vetterów w Lublinie. W roku 1956/1957 rozpocz ła studia na Wydziale Filozofii Chrze cija skiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jej profesorami byli m. in. Mieczysław A. Kr piec OP, Stefan Swie awski, ks. Marian Kurdziałek, ks. bp Karol Wojtyła i ks. Stanisław Kami ski. 20 VI 1961 roku uzyskała tytuł magistra filozofii. Praca magisterska, pisana pod kierunkiem o. prof. M. A. Kr pca, miała tytuł *O naturze rozumowania redukcyjnego wyst puj cego w filozofii bytu.* Stopie doktora filozofii uzyskała na podstawie zło onego rygorozum oraz rozprawy doktorskiej pt. *Filozoficznie podstawy poznawalno ci Boga u H. de Lubaca,* napisanej pod kierunkiem o. prof. M. A. Kr pca. W marcu 1966 roku podj ła w KUL zaj cia zlecone. Dnia 1 X 1966 roku została zatrudniona na etacie starszego asystenta, a 15 II 1967 roku - adiunkta przy Katedrze Metafizyki. 29 X 1970 roku na Wydziale Filozofii Chrze cija skiej KUL odbyło si , z wynikiem pomy lnym, kolokwium habilitacyjne Zofii Zdybickiej. Recenzentami dorobku naukowego i rozprawy pt. *Próba zbudowania tomistycznej teorii partycypacji* byli o. prof. M. A. Kr piec, ks. prof. K. Kłósak, ks. prof. S. Kami ski i ks. doc. M. Jaworski.

W 1971 roku powołano Zofi Zdybick na stanowisko docenta, a w 1973 roku powierzono jej kierownictwo nowo utworzonej Katedry Filozofii Religii. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego i stanowisko profesora KUL otrzymała w 1978 roku, a tytuł profesora zwyczajnego nauk humanistycznych - w 1988 roku.

Zdybicka dopełniała swoje wykształcenie jako *research fellow* w Yale University (New Haven, USA 1977/1978), w The Catholic University of

America w Waszyngtonie (1978) oraz w Katolickim Uniwersytecie w Leuven (1972, 1981, 1984, 1990, 1994, 1995).

Siostra Zdybicka rozwinęła szeroką działalność dydaktyczną. Jej niejako „koronny” zajęciem, to wykłady kursoryczne i monograficzne z filozofii Boga i religii a także proseminarium, seminarium magisterskie i doktorskie z filozofii Boga i religii. Autorka prowadziła te zajęcia z metafizyki, antropologii i etyki. Wykładała ponadto wstęp do filozofii i główne problemy filozofii.

Zofia Zdybicka pełniła rozmaite funkcje administracyjne w uniwersytecie. W latach 1979-1984 była kierownikiem Sekcji Filozofii Teoretycznej, w latach 1984-1986 - prodziekanem Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej, a w latach 1986-1987 i 1990-1999 - dziekanem tego wydziału.

Była (w KUL) wieloletnią przewodniczącą Senackiej Komisji ds. Kontaktów z Instytucjami Naukowymi za Granicą oraz członkiem Komisji Wydawniczej, ds. Nauki, Młodzieży oraz Lokalowej. Była członkiem Zarządu Towarzystwa Naukowego KUL, współredaktorem „Roczników Filozoficznych” z. 2, jest członkiem Rady Naukowej Instytutu Jana Pawła II KUL, redaktorem działu „Filozofia religii” w Encyklopedii Katolickiej.

Jest członkiem następujących stowarzyszeń naukowych: Komitetu Nauk Filozoficznych PAN, Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Towarzystwa Naukowego KUL, American Bibliographical Institute, Societas Internationale St. Thomae Aquinatis, Pontificia Academia Sanctae Thomae Aquinatis, Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu - Oddział Società Internazionale Tommaso d'Aquino (członek założyciel).

Zofia Zdybicka organizowała wiele spotkań naukowych. Przede wszystkim zorganizowała światowy Kongres Filozofii Chrześcijańskiej w Lublinie nt. „Wolność w współczesnej kulturze” (20-25 VIII 1996) - kongres, który zgromadził ponad 300 uczonych z 30 krajów całego świata. Ponadto zorganizowała bądź współorganizowała wiele innych sympozjów, m. in. Międzynarodowe Sympozjum Filozoficzne w Krakowie (1978), Międzynarodowe Kolokwium nt. „Wspólne korzenie chrześcijańskie narodów Europy” (Rzym 1981), Międzynarodowe Sympozjum Antropologiczne nt. „Dramat osoby i natury” (Lublin 1984), Ogólnopolskie Sympozjum nt. „Zadania filozofii w kulturze współczesnej” (Lublin 1986), Sympozjum nt. „To, co Boskie i to, co ludzkie w kulturze chrześcijańskiej” (Lublin 1987), Sympozjum nt. „Religia a sens bycia człowiekiem” (Lublin 1992).

Wygłosiła referaty i odczyty na wielu konferencjach, sympozjach i kongresach o zasięgu nie tylko krajowym, ale i międzynarodowym, a nawet światowym (m. in. Bergamo, Mediolan, Rzym, Neapol, Waszyngton, Ottawa, Bruksela, Baltimore, Edmonton, Montreal, New Haven, Waterbury, Chicago, Praga, Paryż, Leuven, Louvain la Neuf, Brzeźno oraz wiele miast w Polsce).

Kolejnym miejscem aktywności Zofii Zdybickiej są struktury Kościoła Katolickiego w Polsce. Od 25 IX 1948 roku autorka jest członkiem Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego. W latach 1963-1983 była członkiem Rady Generalnej zgromadzenia, a od 1983 roku jest Przewodniczącą Centrum Lubelskiego tego zgromadzenia. Jest Siostrą Profesor pierwszą w Polsce zakonnicą - profesorem uniwersyteckim.

Uczestniczyła w pracach Prymasowskiej Rady Społecznej oraz w Komisjach Episkopatu Polski ds. Kultury, ds. Nauki Katolickiej, ds. Dialogu z Niewierzącymi, oraz w Komisji „Iustitia et Pax”. Była też konsultorem Rady Naukowej Episkopatu Polski.

Praca naukowo-dydaktyczna Zofii Zdybickiej, jej zaangażowanie w organizację życia naukowego i poczucie odpowiedzialności za kształt kultury były kilkakrotnie nagradzane. Zdybicka otrzymała Złoty Krzyż Zasługi (1978), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (2000), nagrodę Rady Naukowej „Życia i Myśli”: „Księżka Roku” (1978) tytuł „Woman of the Year 1998” (American Biographical Institute, INC.) i Nagrodę Rektora KUL (1996).

IV. POGŁĘDY. Zofia Zdybicka jest jednym z głównych przedstawicieli tzw. Filozoficznej Szkoły Lubelskiej, tj. realistycznej filozofii bytu. Swoje zainteresowania koncentruje wokół filozoficznej problematyki Boga oraz religii. Sformułowała filozofię religii jako dziedzinę klasycznej metafizyki (filozofii bytu).

Badania prowadzone przez nią osobiście oraz w ramach kierowanej przez nią Katedry Filozofii Religii idą głównie w trzech kierunkach: historycznym (chodzi o krytyczną analizę znaczących filozoficznych teorii religii), metodologicznym (metodologiczny status poznania Boga, ustalenie typów wiedzy o religii, określenie statusu filozofii religii jako dziedziny metafizyki klasycznej) i systematycznym (poznawcze ujęcie i wyjaśnienie religii przez wskazanie na jej podmiotowe i przedmiotowe czynniki ontyczne).

1. Koncepcja filozofii. Zofia Zdybicka filozofuje w ramach filozofii bytu, czyli filozofii, która zmierza do poznania realnie (poza podmiotem poznającym) istniejącej rzeczywistości, do jej zrozumienia polegającego na tzw. ostatecznym wyjaśnieniu. Wyjaśnienie to jest organizowane przez wiedzotwórcze pytanie, „dzięki czemu” rzeczywistość istnieje i jest taka, jaka jest, i polega na wskazaniu na ostateczne czynniki ontyczne tego, co wyjaśniane. Filozofia bytu cechuje swoisty historyzm, polegający na uwzględnieniu kontekstu historyczno-filozoficznego rozwiązywania problemów. Istotnym rysem filozofowania Zdybickiej jest również rozwinięty namysł metateoretyczny, to jest epistemologiczno-metodologiczny. Nawracając do polskiej tradycji kultury logicznej i metodologicznej dokonuje autorka metaprzemiotowego namysłu nad poznaniem filozoficznym.

2. Filozofia Boga. Filozoficzna problematyka Boga i religii stoi w centrum naukowych zainteresowań s. Prof. Zofii Zdybickiej. Chronologicznie rzecz biorąc, jako pierwsza pojawiła się w badaniach autorki problematyka Boga. Jej rozprawa doktorska poświęcona jest ontologicznym, epistemologicznym, metodologicznym i historycznym uwarunkowaniom teorii poznania Boga w ujęciu Henri de Lubaca, a szereg artykułów z początkowego okresu jej twórczości poświęconych jest omówieniu aktualnych dyskusji i stanowisk z zakresu filozofii Boga.

W ujęciu autorki problematyka Boga, geneza jego idei, pojawia się w trzech typach ludzkiego poznania: w poznaniu spontanicznym, filozoficznym i religijnym, tzn. przez wiarę. Siostra Profesor stanowczo odrzuca możliwość bezpośredniego, tj. przez doświadczenie, uzasadnienia prawdziwości zdania o istnieniu Boga, chociaż z drugiej strony podkreśla do wiążące podstawy poznania Boga. Akcentuje to, że w rozważaniach z zakresu filozofii Boga i religii chodzi jej o realnie, tj. obiektywnie, poza podmiotem poznającym istnienie czegoś osobowego Boga, a nie o *Sacrum* rozumiane tylko jako treść ludzkiej wiadomości czy korelaty aktów intencyjnych człowieka.

Pierwszym typem poznania Boga jest tzw. poznanie naturalne, spontaniczne, przednaukowe czy przedfilozoficzne. Człowiek jako istota rozumna poznaje otaczające go rzeczywistość i swoją sytuację egzystencjalną. Na bazie tego poznania rodzi się w nim, w drodze spontanicznej refleksji, myśl o istocie odejście i doskonalszej, o Bogu (bóstwie), od którego zależy i który stanowi źródło i cel jego życia. Spontaniczne poznanie Boga jest typem poznania pośredniego. Jest ono dostępne człowiekowi na każdym szczeblu kultury. Jest z pewnością bardzo niedoskonałe, ale zarazem bardzo ważne: stanowi najbardziej fundamentalne źródło myśli o Bogu i podstaw wszelkiego dalszego poznawania Boga - zarówno w religii, jak i w systematycznej filozofii.

Drugim typem ludzkiego poznania, w którym pojawia się problem Boga, jest filozofia. Autorka wskazuje na metafizykę (realistyczną filozofię bytu), jako na uprzywilejowany, najbardziej właściwy teren rozważania problemu Boga w sposób autonomiczny. Problem Boga jest wewnętrznym problemem metafizyki, a zdanie „Bóg istnieje” jest odpowiedzią na pytanie „dlaczego byt istnieje”, skoro istnieje nie musi”? Teza o istnieniu Boga stanowi wyjątek od istnienia bytów licznych i zróżnicowanych, samodzielnych i niesamodzielnych, złożonych z elementów sub-bytowych.

Słynne „pięć dróg” w. Tomasza z Akwinu to właśnie, zdaniem autorki, klasyczne sformułowania metafizycznych dowodów istnienia Boga. Drogi te, to drogi poznania bytu, ujęte w jego istotnych bytowych aktach: akcie istnienia, które się staje („I droga”); akcie istnienia, które trwa i którego

trwanie jest wielostronnie warunkowane („II droga”); akcie istnienia, które jest niekoniecznie powiązane z istotą („III droga”); akcie treściowych doskonałości ci przysługujących istniejącym bytom w różnym stopniu („IV droga”); akcie działania bytów nierozumnych („V droga”).

Zdybicka zajęła się tak i poznać warto ci formalizacji metafizycznych argumentów za istnieniem Boga twierdząc, że chociaż przyczyniając się one do sprecyzowania formalnej struktury dowodów, to jednak nie są w stanie w pełni scharakteryzować toku metafizycznych dowodów, będących składowymi procedurami wyjaśnienia różnych aspektów rzeczywistości.

Autorka krytycznie ocenia wartość tzw. dowodów ontologicznych czy apriorycznych na istnienie Boga. Wskazuje, że w dowodach tych dokonuje się nieuprawnione przejście od istnienia możliwego do istnienia realnego. Również nauka nie rozwiązuje problemu Boga, chociaż dostarcza materiału dla filozoficznej refleksji prowadzącej do wniosku, że wiat domaga się absolutnej przyczyny.

Siostra Profesor przypisuje pewną wartość tzw. argumentom antropologicznym. Są to argumenty oparte na ludzkim doświadczeniu przygodności i zarazem transcendencji w stosunku do przyrody i do innych osób oraz argumenty z pragnienia szczęścia i przeżycia moralnego (momenty wolności i powinnościami). Zaznacza jednak, że ciłe rzecz biorąc, argumenty te ujawniają otwartość bytu ludzkiego na Byt Transcendentny.

Jeśli chodzi o naturę Boga, to poznaje się ją, jak mówi autorka, pośrednio, w oparciu o poznawcze ujęcie bytów przygodnych. Filozoficzne poznanie natury Boga dokonuje się na trzech dopełniających się drogach: przyczynowania (*habitus principii*), analogii transcendentalnej (droga przewyższania) i negacji ograniczeń przysługujących bytom niekoniecznym (droga negatywna). Bóg jest więc pełni istnienia, czystym aktem, absolutnie to samości, bytem prostym, niezmiennym, wiecznym, jedynym; jest najwyższym intelektem i absolutnie prawdą, najwyższym dobrem i miłością; jest duchem i osobowym Absolutem.

Szczególnie doniosłe i wnikliwe są badania Siostry Profesor nad problemem relacji wiat - Bóg, nad transcendencją i immanencją Boga w stosunku do wiata, nad partycypacją bytów przygodnych w bycie absolutnym. Stawiając tezę o najbardziej wewnętrznej obecności Boga w świecie, autorka nie popadła w pułapki panteizmu czy panenteizmu. Pokazała, że immanentny w stosunku do wiata Bóg jest zarazem bytem absolutnie, a nie tylko względnie, transcendentnym. Pokazała też, że doskonałość Boga nie polega na tym, że będąc doskonalszy od człowieka, mimo wszystko podlega doskonaleniu, ale na tym, że jest pełni, że doskonałość ci jego istnienia nic nie limituje.

Jak wi c rozumie transcendencj i immanencj Boga w wiecie? Bóg jest bytem transcendentnym w tym sensie, e posiada niepowtarzalny status ontyczny (*ipsum esse subsistens*) i jest absolutnie doskonały. Nie jest ani przyczyn materialn , ani formaln wiata. Z kolei immanencja Boga w stosunku do wiata polega na tym, e Bóg, daj c wiatu istnienie, jest tego wiata przyczyn sprawcz ; okre laj c racjonalno (inteligibilno) wiata, jest jego przyczyn wzorc ; b d c racj dynamizmu bytowego jest tego wiata przyczyn celow .

Zło zdaje si by argumentem przeciwko istnieniu Bóg - najwy szego dobra. Przyjmuj c, w duchu realizmu, tzw. prywatywn teori zła (zła jako braku nale nego dobra) autorka wskazuje, e Bóg nie jest przyczyn zła (zło, jako brak bytu, jest niesprawialne), ale jest, *per accidens*, przyczyn bytu, w którym mog wyst pi braki. Je li za chodzi o zło moralne, to jego sprawc jest stworzony byt osobowy. Ostatecznie jednak, jak mówi Zdybicka, rozwi zanie problemu zła przynosi religia a nie filozofia.

Z zagadnieniem Boga wi e si problem negacji istnienia Boga, czyli problem ateizmu. Autorka wskazuje na nast puj ce przyczyny tego zjawiska: ontyczna i poznawcza transcendencja Boga; to, e poznanie Boga, czy to dyskursywnie, czy przez wiar , jest procesem trudnym, wymagaj cym wysiłku intelektualnego i moralnego; a dalej - istnienie zła; poczucie samowystarczalnoci człowieka i wiata, wzrastaj ce wraz z rozwojem nauki i techniki; zamkni cie si umysłu ludzkiego w granicach problematyki i metod nauk szczegółowych. Zdybicka wskazuje te na to, e negacja Boga w filozofii wi e si z bardziej fundamentalnymi zagadnieniami, takimi jak koncepcja bytu i poznania (immanentyzm ontologiczny i teoriopoznawczy, scjentyzm) a tak e Boga (depersonifikacja i detranscendentalizacja Boga), człowieka (deifikacja człowieka) i religii (np. religia jako wynik nienormalnych warunków ycia ludzkiego). Autorka wyró nia ró ne typy ateizmu i zaznacza, e historia filozofii nie zna ateizmu w sensie udowodnionego zdania o nieistnieniu Boga.

3. Filozofia religii. Zofia Zdybicka w nast puj cy sposób charakteryzuje uprawian przez siebie filozofii religii: Przedmiotem w punkcie wyj cia filozofii religii s empirycznie dane fakty religijne. Przedmiotem formalnym jest realno religii (to, e religia jest). Z kolei celem przedmiotowym metafizyki religii jest ostatecznociowe i koniecznociowe wyja nienie religii, co dokonuje si w drodze okre lenia tego, jak kategori bytów jest religia i wskazania na ontyczne, bytowe podstawy religii.

Autorka wskazuje na trzy etapy procedury klasycznej filozofii religii:

1. Stwierdzenie, w drodze zmysłowo-intelektualnego do wiadczenia wewn trznego i zewn trznego, faktów religijnych, indywidualnych i społecz-

nych, w postaci przekonań, aktów miłości i bojaźni, dążenia do zjednoczenia, modlitwy czy ofiary.

2. Uniwersalizacja i transcendentalizacja danych do wiadczenia. Chodzi przy tym nie o indukcyjne uogólnienie, ale o uchwycenie, dzięki intuicji intelektualnej, w nagromadzonym materiale tego, co istotne i konieczne dla faktu religii (bez czego religia nie byłaby religią) oraz tego, co ogólne, co wspólne, co występuje we wszystkich religiach. W ten sposób dochodzi się do metafizycznego ujęcia istoty religii jako bytu relacyjnego, jako realnej, osobowej i dynamicznej relacji człowieka do osobowego Absolutu, od którego człowiek jest zależny w istnieniu i działaniu, i który jest ostatecznym celem życia ludzkiego.

3. Wyjaśnienie istnienia religii, polegające na wskazaniu ostatecznych, ontycznych czynników podmiotowych i przedmiotowych, stanowiących bytów racji religii. Te czynniki to struktura bytowa człowieka, istnienie osobowego Absolutu i zachodząca między człowiekiem i Absolutem relacja partycypacji transcendentalnej, relacja bytowo wcześniejsza (pierwotniejsza) w stosunku do osobowej relacji religijnej. Wyjaśnienie to jest metodologicznie zależne od metafizyki ogólnej i antropologii filozoficznej, ale niezależne w stosunku do teologii i szczegółowych nauk o religii.

W zarysowanej przez Z. J. Zdybicką koncepcji filozofii religii (chodzi o metaprzeciek refleksji autorki) zawarta jest sugestia, że filozofia religii ma być filozofią religii w ogóle, a nie tej lub innej religii, że we wszystkich konkretnych religiach jest coś wspólnego, co stanowi istotę religii, i że w filozofii religii chodzi o metafizyczną interpretację i wyjaśnienie samej religii.

Idąc za Tomaszem z Akwinu, Zdybicka określa religię jako realną, osobową i dynamiczną relację człowieka do osobowego Boga, od którego człowiek jest zależny w istnieniu i działaniu, i który jest - jako Dobro Najwyższe - ostatecznym celem życia ludzkiego, nadającym mu sens.

Przedmiotem religii jest transcendentny, osobowy byt, będący najwyższym dobrem (wartości) dla człowieka. Podmiotem religii jest osoba ludzka, która wszystkimi swoimi władzami odpowiada na objawienie się transcendentnego przedmiotu. Sama religijna relacja między podmiotem i przedmiotem ma charakter realnej i dynamicznej relacji osobowej (wiadomej i dobrowolnej), będącej czymś koniecznym w procesie aktualizacji bytu ludzkiego. Dzięki czemu (dla-czego) istnieje ta religijna relacja? Autorka wskazuje na obiektywne, bytowe racje natury tak podmiotowej jak i przedmiotowej: bytowy status człowieka - bytu przygodnego a zarazem osobowego, rozumiejącego rzeczywistość i otwartego na Transcendens, a także realne (niezależne od ludzkiej wiadomości) istnienie osobowego Transcendensu i realna, niezależna od ludzkich aktów, relacja bytowej partycypacji między

wiatem i Bogiem. Bóg jawi si tu jako ródło istnienia, transcendentny wzór oraz cel, czyli naczelne dobro poruszaj ce osobowy dynamizm człowieka i stanowi ce o osobowym spełnieniu bytu ludzkiego.

Zdybicka podkre la, e jakkolwiek formy religii s historycznie i kulturowo zmienne, to jednak sam fakt religii (aspekt egzystencjalny) jest czym stałym, zwi zany z sposobem istnienia człowieka, którego zasadnicza struktura bytowa nie podlega uwarunkowaniom historyczno-kulturowym.

Religia jest rzeczywisto ci wieloaspektow . Jest zło onym faktem psychicznym (poznawczo-emocjonalno-d eniowym), przejawia si w specjalnym j zyku, w systemie gloszonych i uznawanych społecznie prawd religijnych, w okre lonym kulcie, w religijnie motywowanej moralno ci, w okre lonych instytucjach i organizacjach religijnych. Religia okazuje si by centralnym dobrem kultury (zarazem j transcenduj c przez to, co nadprzyrodzone): poszerza ródła poznania, pogł bia rozumienie wiata, a zwłaszcza człowieka i jego przeznaczenia, uzasadnia i umo liwia wla ciwy dynamizm moralno ci, przyczynia si do kształtowania osobowego modelu kultury, inspiuje szeroko rozumian technik i sztuk . Autorka wskazuje tak e na zale no odwrotn : kultura oddziałuje na religi (kulturowo uwarunkowany j zyk religijny, styl obrz dów itd.). Zdybicka przeprowadza te bardziej szczegółowe analizy dotycz ce relacji mi dzy religi a moralno ci , polityk , nauk , technik i sztuk . Analizuje natur wi ci oraz problemy sekularyzacji i desakralizacji w kulturze współczesnej.

V. UCZNIOWIE. W pewnym sensie do uczniów siostry Profesor Zdybickiej mo na zaliczy wszystkich uczestników zaj przez ni prowadzonych przez 35 lat pracy na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Zdybicka kształtowała te wielu czytelników swych prac i sluchaczy okoliczno ciowych wykładów i odczytów. W sze grono uczniów stanowi wypromowani przez ni magistrzy (około 100) oraz 23 doktorów: Maria Bou yk, Włodzimierz Dłubacz, Janusz Filipkowski, Jadwiga Gazda, Anna Kawalec, ks. Marek Kiliszek, Jan Andrzej Kłoczowski OP, Wojciech Kowalski, ks. Zdzisław Kunicki, ks. Janusz Łoniewski, ks. Paweł Mazanka, ks. Tadeusz Michałek, ks. Piotr Moskał, ks. Zdzisław Pawlak, Robert Ptaszek, ks. Franciszek Rza, ks. Jan Socho , ks. Stanisław Wojciech Stój, Halina Irena Szumił, ks. Wiesław Szurek, ks. Tadeusz Talik, ks. Jerzy Tupikowski i Tadeusz Wojnicki. Wi kszo z nich pracuje naukowo w ró nych wy szych uczelniach. Dwóch z nich to samodzielni pracownicy naukowci: Jan Andrzej Kłoczowski OP (PAT - Kraków) i ks. Jan Socho (UKSW - Warszawa). Mo na wi c tak e mówi o uczniach „po rednich” siostry Profesor, to jest o uczniach jej uczniów.

VI. KOMENTARZ. Siostra Prof. Zofia Zdybicka jest jednym z najwa-
 nijszych - i to w skali światowej - przedstawicieli współczesnej filozofii
 bytu, zwanej te realistyczn metafizyk . Jej badania naukowe koncentru-
 j si na filozoficznej problematyce Boga, ateizmu, religii oraz zwi zków
 religii z innymi dziedzinami kultury. Jej wkład w rozwój tej problematyki jest
 imponuj cy. Zdybicka *de facto* wypracowała filozofi religii jako odr bn
 dyscyplin filozofii bytu. Wskazała, e religia ma swoje racje zarówno
 w ludzkiej naturze, jak i w obiektywnym istnieniu Boga i w realnych rela-
 cjach przyczynowo-skutkowych mi dzy światem a Bogiem. Jej dzieło ycia,
 to kilkakrotnie wydawana ksi ka *Człowiek i religia. Zarys filozofii religii.*
 (TN KUL, Lublin 1977, 1978, 1984, 1993), tłumaczona na j zyk angielski
 (*Person and Religion. An Introduction to the Philosophy of Religion.* Peter
 Lang, New York 1991).

Streszczenie

Siostra Prof. Zofia Zdybicka urodziła si 5 VIII 1928 r. w Kra niku
 Lubelskim. Jest wybitnym przedstawicielem współczesnej filozofii bytu. Jej
 główn zasług jest to, e sformułowała filozofi religii jako odr bn dys-
 cyplin filozofii klasycznej. Autorka opracowała te problematyk pozna-
 walno ci Boga, relacji mi dzy światem i Bogiem, ateizmu i miejsca oraz
 znaczenia religii w kulturze. Zdybicka jest profesorem Wydziału Filozofii
 Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Od 1973 r. jest Kierownikiem Ka-
 tedry Filozofii Religii KUL. Była równie wieloletnim dziekanem Wydziału
 Filozofii KUL. Jest członkiem wielu towarzystw naukowych i kilku komisji
 Episkopatu Polski. Jest te członkiem Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Serca
 Jezusa Konaj cego. Była członkiem Rady Generalnej zgromadzenia, a obec-
 nie jest Przeło on Centrum Lubelskiego tego zgromadzenia.

Summary

Zofia Józefa Zdybicka U. C. J. A. was bom on August 5, 1928, in the
 village of Kra nik Lubelski. She is the eminent exponent of the contemporary
 philosophy of being. Zdybicka has formulated the philosophy of religion as
 a distinct field of theory of being. She has also written many papers about
 God and cognition of God, about the relations between world and God, about
 atheism and about the relations between religion and culture. Zofia Zdybicka
 is a professor at the philosophy faculty of the Catholic University of Lublin.
 Since 1973 she has been the Chairman of the Department of Philosophy of
 Religion. She was also a Dean of the Faculty of Philosophy. She is a member
 of many scientific societies and of a few Commitees of the Polish Episcopate.

Zofia Zdybicka is also a member of the Congregation of the Ursuline Sisters of the Agonizing Heart of Jesus. She has served on the leadership council of her congregation and is regional superior of the Ursulines in the Lublin area.